# SCHIMBĂRI DE CONJUGARE LA VERBELE MOŞTENITE DE AROMÂNĂ DIN LATINĂ

*Manuela Nevaci*
Universitatea *Ovidius* Constanța

*Conjugation Change in the Verbs Inherited by Aromanian from Latin (Abstract)*

*The paper addresses the fluctuation in the conjugation of the verbs inherited by Aromanian from Latin, emphasizing the preference of Aromanian for the reduction of the number of conjugations. Analyzing the material offered by DDA, DER as well as the results of a field investigation which we conducted in an Aromanian speech community (Farseroti) from Dobruja, we noticed that out of the total number of 311 inherited verbs, one third evinces such fluctuation of conjugation. Since the extension of the suffix –eári does not allow us to provide a classification based on the infinitive, we take into consideration, the second person plural suffix of the present indicative.*

**1.** Dacoromâna şi aromâna, la fel ca şi celelalte dialecte româneşti, moştenesc cele patru conjugări existente în latină, conjugări stabilite după vocala tematică:

I : **-á** *cantáre* a III-a: **-´e** *légere*
a II-a: **-é** *vidére* a IV-a: **-í** *audíre*[1].

**1.2.** În limba vorbită se produc numeroase interferențe între cele patru conjugări, manifestate prin oscilația formelor sau prin treceri definitive de la o conjugare la alta. „Asemănările fonetice dintre teme şi desinențe, atracțiile dintre verbele înrudite semantic au constituit factori de dezechilibru permanent”[2], ajungându-se la situații în care unei anumite conjugări în latina clasică îi corespund forme de altă conjugare în latina vulgară.[3]

---

[1] *ILR* 1969: 75.

[2] *Idem* 1969: 79-80: „Confuzia dintre **ĕ** şi **ĭ** în hiat, având ca rezultat final transformarea ambelor sunete în **į,** atestată încă din secolul I e.n. în inscripțiile de la Pompei (*moreor* pt. *morior*, CIL IV, 9054) au dus la identificarea formală a persoanei I singular a conjugărilor a II-a şi a IV-a. Pe de altă parte, **ē** şi **ĭ** se confundă în latina târzie devenind **ę,** fapt care determină ştergerea diferențelor între persoana a II-a singular a conjugărilor a II-a şi a III-a. În felul acesta, formele conjugărilor a II-a, a III-a şi a IV-a ajung la singular aproape identice:

| II | III | IV |
|---|---|---|
| -į(o) | -į(o) | -į(o) |
| -ę(s) | -ę (s) | -i(s) |
| -e(t) | -ę (t) | -ę(t).” |

Conjugarea a III-a prezintă la persoana I singular forme identice cu celelalte conjugări doar la verbele cu temă vocalică.

[3] *Ibidem*.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)

În latina târzie, procesul de regrupare a verbelor s-a intensificat. Între verbele de conjugarea a II-a şi cele de conjugarea a III-a s-au produs cele mai multe treceri, favorizate de asemănarea dintre vocalele predensinențiale, conjugarea a III-a fiind cea care şi-a îmbogățit inventarul: *adaugēre> adaugĕre, ardēre>ardĕre, fervēre>fervĕre, mulgēre>mulgĕre, respondēre>respondĕre, sorbēre>sorbĕre, torquēre>torquĕre*[4].

Izolat, se produc deplasări şi în sens invers, de la conjugarea a III-a la conjugarea a II-a: *cadĕre >cadēre, capĕre>capēre.*[5]

Închiderea vocalei **e** atunci când se află în hiat a favorizat trecerea unor verbe de conjugarea a II-a la conjugarea a IV-a: *albēre>*albīre, frondēre> *frondīre*.[6]

De asemenea, verbele incoative de conjugarea a II-a, terminate în **-ēscere** îşi schimbă vocala tematică în **-īscere** şi trec la conjugarea a IV-a: **lucīsco, *florīsco.*[7]

O categorie aparte de verbe de la conjugarea a III-a cu tema terminată în **ĭ** sau **ĕ** au trecut la conjugarea a IV-a*: fugĕre > fugire, petĕre > petire*[8].

**1.3.3.** Trecerea verbelor de la o conjugare la alta a determinat în unele limbi romanice (spaniolă, catalană, portugheză, sardă) reducerea celor patru conjugări moştenite din latină la trei clase flexionare: în spaniolă şi portugheză s-a extins conjugarea a II-a (a verbelor cu finală tematică accentuată); în catalană verbele de conjugarea a III-a le-au asimilat pe cele de conjugarea a II-a (mult mai bogată), fenomen înregistrat şi în sardă: conj. a II-a: (sp.) *vender*, (pg.) *vender*; conj. a III-a: (catal.) *ventre*, (srd.) *biere*. [9]

Alături de spaniolă, catalană şi sardă care au redus cele patru conjugări la trei, romanistul Lausberg include şi aromâna, menționând că verbele de la conjugarea a III-a au trecut la a II-a.[10]

Aromâna, ca şi dacoromâna, continuă tendința românei comune de confundare a conjugărilor. Theodor Capidan, Matilda Caragiu Marioțeanu, Nicolae Saramandu

---

[4] *Densusianu* 196: 103, *Ivănescu* 1980: 160.
[5] *ILR* 1969: 76.
[6] *Densusianu* 1961: 104.
[7] *Ibid*.; *Ivănescu* 1980: 160: „ sensul incoativ s-a păstrat la unele ( *înfloresc*), dar s-a pierdut la altele (*lucesc, urăsc*); *Brâncuş* 2002: 28: apar două clase de verbe noi în latina dunăreană târzie: 1.în *-sc* (sufix care avea valoare incoativă): *floresco* „înfloresc" (inițial „încep să înfloresc"); 2. în *-izare*: baptizare „ a boteza". Ambele sufixe, ce caracterizează prezentul indicativului, al conjunctivului şi al imperativului, capătă o mare extindere în română" ; Cf. *Lombard* 1955: 1171, care stabileşte şase clase flexionare pentru dacoromână luând în considerare sufixele din structura prezentului indicativ.
[8] *Iordan* şi *Manoliu* 1965:198; *ILR* 1969: 76.
[9] *Lausberg* 1988: 259.
[10] *Ibid*.: „en español y portugués y también en macedorrumano, solamente se conservan tres conjugaciones latinas."; *ELIR* 1989: 76: „Idiomurile din zonele laterale ale Romaniei -sp. şi pg. în V.,arom., în E.- prezintă doar trei tipuri de desinențe; tipul care a dispărut corespunde c. 3, absorbită de c. 2."

**BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)**

discută fluctuația verbelor de la o conjugare la alta în aromână, arătând imposibilitatea clasificării în funcție de sufixul infinitivului.

Theodor Capidan a inventariat verbele care „arată treceri de conjugare nu numai la infinitiv, dar şi la alte forme verbale”[11], indicând însă numai fluctuația la infinitiv.

Matilda Caragiu Marioțeanu clasifică verbele în conjugări având în vedere întreaga paradigmă, adică toate desinențele şi sufixele relevante din flexiunea regulată: desinențele şi sufixele indicativului prezent, desinențele conjunctivului prezent, sufixele gerunziului, sufixele indicativului imperfect; desinențele şi sufixele perfectului simplu şi sufixele participiului. Formanții infinitivului, fiind irelevanți lipsesc din descriere. În acest fel, sunt stabilite cinci clase flexionare:

| | | | |
|---|---|---|---|
| I | *cấntU* | a IV-a | 1 *morU* |
| a II-a | *vedU* | a IV-a | 2 *acoápirU* |
| a III-a1 | *árdU* | a V-a | *ávdU.*[12] |
| a III-a2 | *arúpU* | | |

Conjugarea a III-a prezintă două clase distincte în funcție de realizarea participiului (*ársă*, *arúptă*) în **-ă** sau **-tă.** De asemenea, conjugarea a IV-a prezintă două subclase în funcție de omonimiile desinențiale ale prezentului indicativ (1= 6 *moru* ,3=6 *acoápiru*).

În ceea ce priveşte trecerea verbelor de la conjugarea a III-a la a II-a, Matilda Caragiu Marioțeanu afirmă: „în aromână, nu se poate considera o clasă distinctă de conjugarea a II-a categoria verbelor de tipul *trekU, kunóscU* (clasate tradițional la conjugarea a III-a sau, pentru dacoromână, conj. a VIII-a, cf. Valeria Guțu Romalo) pentru că ele prezintă acelaşi tip paradigmatic, aceleaşi sufixe şi aceeaşi structură accentuată ca verbele din conjugarea a II-a)” [13].

Descriind conjugările din aromâna actuală în funcție de sufixul de indicativ prezent, persoana a II-a plural,[14] Nicolae Saramandu, arată că „în unele graiuri există o tendință de reducere a sufixelor de infinitiv la două, [**-á**] şi [**-éa**], prin analogie cu cele de imperfect indicativ şi deplasarea verbelor de la conjugarea a III-a şi a IV-a spre conjugarea I şi a II-a”.

**2.** În studiul de față ne-am propus să analizăm fluctuația verbelor moştenite din latină de aromână, evidențiind tendința aromânei pentru reducerea numărului de conjugări.

Lucrarea se bazează pe materialul dialectal publicat (volume de texte, dicționare ale aromânei) şi pe informațiile furnizate de bibliografia de specialitate,

[11] *Capidan* 1932: 433.
[12] *Caragiu-Marioțeanu* 1968: 134.
[13] *Ibidem.*
[14] *Saramandu* 1984: 450.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)

informaţii la care am raportat rezultatele unei anchete de teren pe care am efectuat-o la aromânii fărşeroţi din Dobrogea[15].

**2.1.** Analizând materialul oferit de DDA şi CDDE am observat că o treime din totalul de 311 verbe moştenite de aromână din latină prezintă fluctuaţii de conjugări.O clasificare pe baza infinitivului fiind inoperantă din cauza extinderii sufixului **–eári**[16], luăm în considerare sufixul de indicativ prezent, persoana a II-a plural (unde sufixul de prezent se realizează pozitiv)[17]. Pentru etimologia verbelor am consultat CDDE (Candrea-Densusianu), DER (Alexandru Ciorănescu), DDA (Tache Papahagi), iar pentru paradigma verbală DDA.

Clasa verbală care înregistrează cele mai multe verbe ce trec la altă conjugare este conjugarea a III-a. Theodor Capidan[18] indică 61 verbe moştenite din latină care trec de la a III-a la a II-a.[19] În acest studiu arătăm că numărul acestor verbe este de 67, indicând forma de infinitiv (prezentă în DDA), de indicativ prezent, persoana a II-a plural, pentru cele două conjugări, forma existentă în latină, precum şi echivalentul din dacoromână. [20]

| Nr. Crt. | VERB | GLOSARE | ETIMON LATIN | Conjugarea a III-a | | Conjugarea a II-a | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | infinitiv | Ind.prez.,II pl. | infinitiv | Ind.prez.,II pl. |
| 1 | abát[u] | a abate | abbatĕre | abátiri | abátiţ | abăteári | abătéţ |
| 2 | adúc[u] | a aduce | adūcĕre | adúţiri | adúţiţ | aduţeári | aduţéţ |
| 3 | aĝúngu | a ajunge | adjüngĕre | aĝúndziri | aĝúndziţ | aĝundzeári | aĝundzéţ |
| 4 | aleg[u] | a alege | alēgĕre | aleádziri | aleádziţ | alidzeári | alidzéţ |
| 5 | apríndu | a aprinde | apprēndĕre | apríndiri | apríndiţ | aprindeári | aprindéţ |
| 6 | apún[u] | a apune | apponĕre | apúniri | apúniţ | apuneári | apunéţ |
| 7 | arâd[u] | a râde | ridĕre | arâdiri | arâdiţ | arâdeári | arâdéţ |
| 8 | *aród[u]* | a roade | rodĕre | aróadiri | aróadiţ | *arudeári* | *arudéţ* |
| 9 | arúp[u] | a rupe | rumpĕre | arúpiri | arúpiţ | arupeári | arupéţ |
| 10 | aspún[u] | a spune | ex-ponĕre | aspúniri | aspúniţ | aspuneári | aspunéţ |
| 11 | astíngu | a stinge | extinguĕre | astíndziri | astíndziţ | astindzeári | astindzéţ |
| 12 | astrág[u] | a trage | *ex-tragĕre | astrádziri | astrádziţ | astrădzeári | astrădzéţ |
| 13 | astríc[u] | a strica | *ex-trajicĕre | astreáţiri | astreáţiţ | astrițeári | astriţéţ |
| 14 | aştérgu | a şterge | extergĕre | aşteárdziri | aşteárdziţ | aştirdzeári | aştirdzéţ |
| 15 | aúngu | a unge | ungĕre | aúndziri | aúndziţ | aundzeári | aundzéţ |

[15] Anchete dialectale realizate în 1998 la grupurile de aromâni fărşeroţi din localităţile Cogealac, Mihail Kogălniceanu, Ovidiu, Palazu Mare.

[16] *Capidan* 1932: 433 consideră infinitivul în **-eári** „o substituire de desinenţă verbală a infinitivului substantivizat".

[17] *Saramandu* 1984: 449.

[18] *Capidan* 1932: 435-436.

[19] În ceea ce priveşte trecerea verbelor moştenite la conjugarea a II-a sau la a III-a precizăm că diferenţierea se realizează în funcţie de grai: la grămosteni şi fărşeroţi toate verbele moştenite din latină trec la a II-a, iar la pindeni la a III-a , cf. *Saramandu* 1984: 453.

[20]Pentru verbele scrise cursiv DDA indică doar forma de infinitiv a conjugării a III-a. Schimbarea conjugării a fost înregistrată în urma anchetelor dialectale.

**BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)**

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 16 | coc[u] | a coace | cocĕre | coáțiri | coáțiț | cuțeári | cuțéț |
| 17 | cos[u] | a coase | cosĕre | coásiri | coásiț | cuseári | cusét |
| 18 | culég[u] | a culege | collegĕre | culeádziri | culeádziț | culidzeári | culidzéț |
| 19 | discós[u] | a descoase | (des)cosĕre | discoásiri | discoásiț | discuseári | discusét |
| 20 | disfác[u] | a desface | desfacĕre | disfáțiri | disfáțiț | disfățeári | disfățéț |
| 21 | disfíngu | a desface aluatul | dis-fingĕre | disfíndziri | disfíndziț | disfindzeári | disfindzéț |
| 22 | distríngu | a destinde | distringĕre | distríndziri | distríndziț | distrindzeári | distrindzéț |
| 23 | dișcl'íd[u] | a deschide | descludĕre | dișcl'ídiri | dișcl'ídiț | dișcl'ideári | dișcl'idéț |
| 24 | dizvéscu | a dezvești | dis-vestire | dizveáștiri | dizveáștiț | dizvișteári | dizviștéț |
| 25 | duc[u] | a duce | ducĕre | dúțiri | dúțiț | duțeári | duțéț |
| 26 | dzâc[u] | a zice | dicĕre | dzâțiri | dzâțiț | dzâțeári | dzâțéț |
| 27 | dzem[u] | a geme | gemĕre | dzeámiri | dzeámiț | dzimeári | dzimét |
| 28 | fac[u] | a face | facĕre | fáțiri | fáțiț | fâțeári | fâțéț |
| 29 | frấngu | a frânge | frangĕre | frấndziri | frấndziț | frândzeári | frândzéț |
| 30 | frig[u] | a frige | frigĕre | frídziri | frídziț | fridzeári | fridzéț |
| 31 | hérbu | a fierbe | fĕrvĕre | heárbiri | heárbiț | hirbeári | hirbéț |
| 32 | învíngu | a învinge | vincĕre | învíndziri | învíndziț | învindzeári | învindzéț |
| 33 | ќérdu | a pierde | perdĕre | ќárdiri | ќárdiț | ќirdeári | ќirdéț |
| 34 | méscu | a cinsti | miscĕre | meáștiri | meáștiț | mișteári | miștéț |
| 35 | múlgu | a mulge | mulgĕre | múldziri | múldziț | muldzeári | muldzéț |
| 36 | náscu | a naște | nascĕre | náștiri | náștiț | năsteári | năștéț |
| 37 | ncl'íd[u] | a închide | includĕre | ncl'ídiri | ncl'ídiț | ncl'ideári | ncl'idéț |
| 38 | ndrégu | a aranja | dirigĕre | ndreádziri | ndreádziț | ndridzeári | ndridzéț |
| 39 | ndzérnu | a cerne | in-cernĕre | ndzeárniri | ndzeárniț | ndzirneári | ndzirnéț |
| 40 | neg[u] | a merge | mergĕre | neádziri | neádziț | nidzeári | nidzéț |
| 41 | (n)hig[u] | a înfige | (in)figĕre | (n)hidziri | (n)hidziț | nhidzeári | nhidzéț |
| 42 | nvéscu | a înveș mânta | *investĕre< investire | nveáștiri | nveáștiț | nvișteári | nvișteț |
| 43 | páscu | a paște | pascĕre | páștiri | páștiț | păsteári | păștéț |
| 44 | píngu | a împin ge | pingĕre | píndziri | píndziț | pindzeári | pindzéț |
| 45 | pitréc[u] | a petrece | per-traicĕre | pitreáțiri | pitreáțiț | pitrițeári | pitrițéț |
| 46 | plângu | a plânge | plangĕre | plândziri | plândziț | plăndzeári | plăndzéț |
| 47 | príndu | a prinde | prehendĕre | príndiri | príndiț | prindeári | prindéț |
| 48 | pun[u] | a pune | ponĕre | púniri | puniț | puneári | punéț |
| 49 | scot[u] | a scoate | *excotĕre | scoátiri | scoátiț | scuteári | scutéț |
| 50 | sórbu | a sorbi | sorbĕre | soárg'iri | soárg'iț | surg'ári | surg'íț |
| 51 | spárgu | a sparge | spargere | spárdziri | spárdziț | spârdzeári | spârdzéț |
| 52 | sprilíngu | a sprelin ge | ex-per-lingĕre | sprilíndziri | sprilíndziț | *sprilindzeári* | *sprilindzéț* |
| 53 | spun[u] | a spune | exponĕre | spúniri | spúniț | spuneári | spunéț |
| 54 | străpúngu | a străpun ge | *extra-pungĕre | străpúndziri | străpúndziț | străpundzeári | străpundzéț |
| 55 | stíngu | a stinge | stingĕre | stíndziri | stíndziț | stindzeári | stindzéț |
| 56 | stríngu | a strânge | stringĕre | stríndziri | stríndziț | strindzeári | strindzéț |
| 57 | sug[u] | a suge | sugĕre | súdziri | súdziț | sudzeári | sudzéț |
| 58 | tíndu | a întinde | tendĕre | tíndiri | tíndiț | tindeári | tindéț |
| 59 | tórcu | a toarce | torquĕre | toárțiri | toárțiț | turțeári | turțéț |
| 60 | trag[u] | a trage | *tragĕre[21] | trádziri | trádziț | trădzeári | trădzéț |
| 61 | trec[u] | a trece | traicĕre | treáțiri | treáțiț | trițeári | trițéț |
| 62 | túndu | a tunde | tondĕre<tondĕre | túndiri | túndiț | tundeári | tundéț |
| 63 | țingu | a încinge | cingĕre | țeándziri | țindziț | țindzeári | țindzéț |

[21] DER (apud Pușcariu): variantă vulgară de la *trahĕre*.

**BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)**

| | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 64 | víndu | a vinde | vendĕre | víndiri | víndiț | vindeári | vindé |
| 65 | *zbat*[u] | a (se) zbate | ex-battĕre <battuĕre | zbátiri | zbátiț | *zbăteári* | *zbătéț* |
| 66 | zmúlgu | a zmulge | *ex-mulgĕre | zmúldziri | zmúldziț | zmuldzeári | zmuldzéț |
| 67 | zvom[u] | a voma | *exvomĕre | zvoámiri | zvoámiț | zvumeári | zvuméț |

Următoarele verbe au trecut de la conjugarea a II-a la conjugarea a III-a:

| Nr. crt. | VERB | GLOSARE | ETIMON LATIN | Conjugarea a II-a | | Conjugarea a III-a | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | infinitiv | ind.prez.,II pl. | infinitiv | ind.prez.,II pl. |
| 1. | dzac[u] | a zăcea | jacēre | dzâțeári | dzățéț[22] | dzáțiri | dzáțiț |
| 2. | *ț́ân*[u] | a ține | tenēre | țâneári | țânéț | *ț́ániri* | *ț́ániț* |
| 3. | úmplu | a umple | *umplēre[23] | umpleári | umpléț | úmpliri | úmpliț |

Fluctuații ale verbelor au loc şi între conjugările I şi a IV-a: arudzinédzu „a rugini” < aeruginare prezintă formele *arudzinári / arudziníri*.Verbele care au trecut de la conjugarea I la a IV-a sunt:

| Nr. crt. | VERB | GLOSARE | ETIMON LATIN | Conjugarea a IV-a | | Conjugarea I | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | infinitiv | Ind.prez.,II pl. | infinitiv | Ind.prez.,II pl. |
| 1. | amurț́áscu | a amorți | *ammortire | amurț́ári | amurț́áț | amurțari | amurțaț |
| 2. | amărášcu | a amări | amarire | amărári | amărâț | amărári | amăráț |
| 3 | gurńéscu | a grohăi | grunire | gurńíri | gurńíț | gurńári | gurńáț |
| 4 | tuşéscu | a tuşi | tusire | tuşíri | tuşíț | tuşári | tuşáț[24] |

Verbul *scriu* prezintă forme flexionare pentru conjugarea a III-a: *scriiri/scriț* şi pentru conjugarea I: *scriári/scriáț*.

De la conjugarea I la conjugarea a II-a trece doar verbul *stau* “a sta”< stare: (I: *stári/staț* , II: *stăteári/stătéț*.)

De asemenea, sunt câteva verbe care se încadrează în trei clase flexionare:

a) III, II, I: *adávgu*[25] „ a adăuga”<adaugĕre, *aştérnu* „a aşterne”< asternĕre, *dipún*[u] „a coborî”<deponēre, *pitrúndu* a „pătrunde”<pertundĕre;

[22] Se confundă cu *dzâțéț* „zăceți”.

[23] DER, p. 817: “ca şi în cazul lui *umfla*(apud Puşcariu) trecerea lui *in*>*un* poate fi anterioară românei comune; cf. sardă *úmplere*, catalană *umpir*.

[24] Formă înregistrată la aromânii fărşeroți.

**BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)**

b) III, IV, II: *fug*$^{u}$ „a fugi”‹fugire;
c) IV, III, II: *arăḱéscu* “a răpi”‹*rapire).

| Conjugare | Verb | Infinitiv | Ind.prez.,II pl. |
|---|---|---|---|
| I | adávgu | adăvgári | adăvgáț |
| | aștérnu | aștirnári | aștirnáț |
| | dipún$^{u}$ | dipunári | dipunáț |
| | pitrúndu | pitrundári | pitrundáț |
| a II-a | adávgu | adăvdzeári | adăvdzéț |
| | arăḱéscu | arăḱári | ? |
| | aștérnu | aștirneári | aștirnéț |
| | dipún$^{u}$ | dipuneári | dipunéț |
| | fug$^{u}$ | fudzeári | ? |
| | pitrúndu | pitrundeári | pitrundéț |
| a-III-a | adávgu | adávdziri | adávdziț |
| | arăḱéscu | aráḱiri | aráḱiț |
| | aștérnu | aștearniri | aștearniț |
| | dipún$^{u}$ | dipúniri | dipúniț |
| | fug$^{u}$ | fúdziri | fúdziț |
| | pitrúndu | pitrúndiri | pitrúndiț |
| a-IV-a | arăḱéscu | arăḱíri | arăḱíț |
| | fug$^{u}$ | fudzíri | fudzíț |

Verbele care prezintă treceri de la conjugarea a IV-a la conjugarea a II-a sunt:

| Nr. crt. | VERB | GLOSARE | ETIMON LATIN | Conjugarea a IV-a | | Conjugarea a II-a | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | | | infinitiv | Ind.prez.,II pl. | infinitiv | Ind.prez.,II pl. |
| 1. | *nsár*$^{u}$ | a sări | in-salire | ansăríri | ansăríț | ansăreári | ansăréț |
| 2. | γin$^{u}$ | a veni | venire | γiníri | yiníț | γineári | yinéț |
| 3. | știu | a ști | scire | ștíri | știț | șteári | știț |

O categorie aparte de treceri formează verbele de conjugarea a-IV-a care doar aparent trec la conjugarea a II-a (prin forma de infinitiv):

| Nr Cr | VERB | GLOSARE | ETIMON LATIN | INFINITIV | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | Conj. a II-a | Conj. a IV-a |
| 1. | *acoápir*$^{u}$ | a acoperi | ac-coperire | *acupireári* | acupiríri |
| 2. | *apír*$^{u}$ | a se face zi | aperire | *apireári* | apiríri |
| 3. | *dorm*$^{u}$ | a dormi | dormire | *durńeári* | durńíri |
| 4. | *hivréscu* | a avea friguri | febrire | *hivreári* | hivríri |
| 5. | *lărdzéscu* | a lărgi | largire | *lărdzeári* | lărdzíri |

[25] Cf. *Lombard* 1995: 167; DELR; Pană-Dindelegan 1987: 61, *a adăuga* circulă și în dacoromână cu trei forme flexionare: *adauge ~ adăugi ~ adăuga*.

BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 6. | *luțéscu* | a luci | lucire | *luțeári* | luțíri |
| 7. | *mor*$^{u}$ | a muri | morire | *mureári* | muríri |
| 8. | *mudzéscu* | a mugi | mugire | *mudzeári* | mudzíri |
| 9. | *ndulțésc*$^{u}$ | a îndulci | indulcire | *ndulțeári* | ndulțíri |
| 10 | *nflurésc*$^{u}$ | a înflori | inflorire | *nflureári* | nfluríri |

**2.1.2** Analizând încadrarea în sistemul de conjugare al aromânei a verbelor moştenite din latină observăm treceri ale unora încă din latina târzie – fenomen continuat apoi în româna comună (vezi supra **1.2**.):

a) a II-a>a III-a: adaugēre > adaugĕre; extragēre > extragĕre; lucēre> lucĕre; miscēre>miscĕre; ridēre>ridĕre;tondēre>tondĕre.

b) a III-a>a IV-a: *florĕsco>florire, rapēre>rapire*

c) a IV-a > a V-a*: vestire> dis-vestĕre*

d) I > a IV-a: *aeruginare > aeruginire.*

Schimbările de conjugare din aromână au fost determinate de presiunea sistemului de accentuare a majorității claselor de verbe (de pe radical pe sufix).

Trecerile de conjugare din sistemul verbal al aromânei antrenează clasele în întregime, şi nu doar verbe izolate, modificându-se formele de prezent indicativ, participiu şi, uneori, şi de perfect simplu. Prin urmare, aromâna reduce sistemul conjugărilor moştenite la trei, specializându-se pe graiuri (conjugarea a II-a în graiul pindenilor, iar a III-a în cel al grămostenilor, fărşeroților şi moscopolenior) şi continuă astfel procesul din româna comună, însă dezvoltând aceeaşi tendință manifestată în Romania occidentală.

SIGLE ŞI ABREVIERI

CDDE: Candrea, I.-A. / Densusianu, Ov., *Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine. A – Putea*, Bucureşti, 1914.
DDA: Papahagi, Tache, *Dicționarul dialectului aromân, general şi etimologic*, ediția a II-a, Bucureşti, 1974.
DER: Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*, Bucureşti, 2001.
ELIR: Sala, Marius (coord.), *Enciclopedia limbilor romanice*, Bucureşti,1989.
ELR: Sala, Marius (coord.), *Enciclopedia limbii române*, Bucureşti, 2001.

BIBLIOGRAFIE

Brâncuş, 1976: Brâncuş, Grigore, *Limba română contemporană. Morfologia verbului*, Bucureşti, 1976.
Brâncuş, 2002: *Introducere în istoria limbii române*, Bucureşti, 2002.
Capidan, 1932: Capidan, Theodor *Aromânii. Dialectul aromân*, Bucureşti, 1932.
Caragiu-Marioțeanu, 1968: Caragiu-Marioțeanu, Matilda, *Fono-morfologie aromână*, Bucureşti, 1968.
Densusianu, II, 1961: Densusianu, Ovid, *Istoria limbii române*, II, Bucureşti, 1961.

**BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)**

ILR, 1969: *Istoria limbii române* II, Bucureşti, 1969.
Iordan şi Manoliu, 1965: Iordan, Iorgu şi Manoliu, Maria, *Introducere în lingvistica romanică*, Bucureşti, 1965.
Ivănescu, 1980: Ivănescu, George, *Istoria limbii române*, Iaşi, 1980.
Lausberg, 1988: Lausbeg, Heinrich, *Lingüística románica*, Madrid, 1988.
Lombard, Alf, 1955: Lombard, Alf, *Le verbe roumain. Étude morphologique*, I-II, Lund, 1955.
Pană Dindelegan, 1987: Pană-Dindelegan, Gabriela, *Aspecte ale dinamicii sistemului morfologic verbal*, Bucureşti, 1987.
Saramandu, 1984: Saramandu, Nicolae, *Aromâna*, în *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, 1984.

**BDD-A3635 © 2003 Ovidius University Press**
**Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 02:02:23 UTC)**